

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-52>

**THREATS ARISING FROM THE PROLIFERATION
OF UNREGISTERED WEAPONS: SECURITY
AND LAW ENFORCEMENT RISKS**

**ЗАГРОЗИ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ВНАСЛІДОК ПОШИРЕННЯ
НЕЗАРЕЄСТРОВАНОЇ ЗБРОЇ: РИЗИКИ БЕЗПЕКИ
ТА ПРАВОПОРЯДКУ**

Kobko Y. V.

*DSc (Law), Professor at the Department
of Public Management
and Administration
National Academy of Internal Affairs
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3121-0823>*

Лигун А. С.

*здобувач вищої освіти
Навчально-науковий інститут права
та інноваційної освіти
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

Sydorenko N. S.

*DSc (Law), Professor,
Professor at the Department
of Management and Administration,
Dnipro State University of Internal
Affairs*

Сидоренко Н. С.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри управління
та адміністрування
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

Велике поширення незареєстрованої вогнепальної зброї, вибухівки та інших видів зброї, отриманої в якості "трофеїв" або знайденої на полі бою, становить значну загрозу для населення України під час війни. Неконтрольований обіг цієї зброї сприяє зростанню злочинності і насильства, підриває військову дисципліну, що може суттєво погіршити здатність України ефективно вести війну.

Частина цієї незареєстрованої зброї залишилася в руках окремих солдатів, сил територіальної оборони або навіть цивільного населення. Відсутність ефективного контролю над обігом зброї є серйозною загрозою для стабільності і безпеки України.

Надійні оцінки загальної кількості незареєстрованої зброї в Україні важко отримати, враховуючи неконтрольовані умови війни. Однак є дані до початку повномасштабної війни, що вказують на масштаб проблеми. За оцінками Міністерства внутрішніх справ (МВС), на початок 2021 року в Україні нараховувалося понад 1,3 мільйона одиниць зброї, що перебувала у законному володінні. Нелегальної – набагато більше [4]. Повномасштабне вторгнення призвело до істотного зростання доступності нелегальної вогнепальної зброї серед

цивільного населення і диверсійних груп. Протягом 2023 року було зареєстровано понад 4800 фактів незаконного використання зброї і боєприпасів. Правоохоронці вилучили з незаконного обігу понад п'ять тисяч одиниць вогнепальної зброї та 1,8 мільйона боєприпасів та набоїв. До кримінальної відповідальності притягнуто понад три тисячі осіб, виявлено і попереджено спроби диверсій [3].

Відсутність контролю над незареєстрованою зброєю збільшує ризик її неправомірного використання. Вона може легко потрапити до рук злочинних угруповань, де зброя може бути застосована у незаконній діяльності, здійсненні нападів або загостренні регіональних конфліктів. Це підірве військові зусилля України та її національну безпеку, а також сприятиме подальшому насильству та нестабільності. Крім того, вільний обіг зброї підвищує ймовірність випадкових смертей і поранень, а також можливість використання цієї зброї у побутових конфліктах або самогубствах.

Вирішення цієї проблеми потребує багатостороннього підходу, що включає вдосконалення систем реєстрації зброї, комплексні програми роззброєння та збору зброї, а також правові реформи для належного регулювання володіння та передачі цієї зброї.

Значне поширення незареєстрованої зброї, часто у окремих солдатів або місцевих підрозділів оборони, може підірвати структури командування і контролю української армії. Це може ускладнити облік і ефективне застосування цієї зброї, що перешкоджає прийняттю стратегічних і тактичних рішень, а також збільшує ризик того, що ця зброя буде втрачена, використана не за призначенням або потрапить до рук ворога.

Що стосується реєстрації, то в Україні створили Єдиний реєстр зброї – централізовану цифрову базу даних усієї зброї, як військової, так і тієї, що належить цивільному населенню [1]. Це посилило спроможність уряду контролювати місцезнаходження і власників зброї, а також підвищило ефективність обігу зброї. Крім цього, Україна має запровадити обов'язкову реєстрацію всієї зброї, передбачивши суворі покарання за відмову від офіційного оформлення дозволу на зброю.

Паралельно з цим Україна повинна впровадити ефективні програми роззброєння, демобілізації та реінтеграції (РДР), щоб зібрати і безпечно утилізувати якомога більше незареєстрованої зброї. Це може включати амністію і компенсацію особам, які добровільно здадуть свою вогнепальну зброю, а також цільові операції з вилучення зброї у злочинних організаціях. Кінцевою метою має бути якнайшвидше вилучення з обігу якомога більшої кількості незареєстрованої зброї.

Навіть після завершення конфлікту ще деякий час існуватимуть проблеми зі знешкодженням вибухонебезпечних предметів, вилучен-

ням боєприпасів і протипіхотних мін. Важливо, щоб особи, відповідальні за повернення військових до цивільного життя, консультувалися з експертами, які займаються відповідними питаннями в інших міністерствах і департаментах. Неправильна утилізація вогнепальної зброї несе в собі низку серйозних потенційних проблем, тому ця процедура вимагає пильного нагляду [2, с. 57].

З правової точки зору, Україна повинна переглянути і, за необхідності, посилити закони, що регулюють володіння, передачу і використання вогнепальної зброї та вибухових речовин, запровадивши сувору систему покарань за їх недотримання. Це може включати такі заходи, як обмеження права цивільної власності на певні види зброї військового призначення, посилення вимог до перевірки біографічних даних і встановлення чітких протоколів для законного розпорядження військовими трофеями та знайденою зброєю.

Неконтрольоване розповсюдження незареєстрованої "знайденої" зброї під час війни становить серйозну загрозу для довгострокової стабільності та безпеки країни. Необхідно вжити термінових заходів для налагодження централізованої реєстрації, впровадження суворих програм збору зброї та проведення правових реформ для зменшення ризиків збройного насильства, незаконного обігу зброї та послаблення системи командування і контролю. Вживши рішучих заходів для вирішення цієї проблеми, Україна може зміцнити свій військовий потенціал і закласти основу для більш мирного і безпечного майбутнього.

Література:

1. Єдиний реєстр зброї відсьогодні повноцінно працює, – очільник МВС Ігор Клименко. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yedynyi-reiestr-zbroi-vidsohodni-povnotsinno-pratsiuie-ochilnyk-mvs-ihor-klymenko> (дата звернення: 09.04.2024).

2. Керрінгтон Дж. Г. Огляд міжнародних практик у сфері реінтеграції ветеранів: міркування щодо воєнного та повоєнного контексту України : посібник. 2023. 104 с. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-09/veteransreintegrationreport_-_ukr_-_2023-09-13_upd.pdf (дата звернення: 09.04.2024).

3. Нацполіція вилучила понад п'ять тисяч одиниць вогнепальної зброї та 1,8 мільйона боєприпасів і набоїв – результати роботи за рік. *Національна поліція України. Офіційний вебпортал*. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/natspolitsiia-vyluchyla-ponad-5-tysiach-odynyts-vohnepalnoi-zbroi-ta-18-mln-boieprypasiv-i-naboiv-rezultaty-roboty-za-rik> (дата звернення: 09.04.2024).

4. Рихліцький В. Зброя для обраних. Що не так з новим законопроектом про легалізацію зброї для цивільних? *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/01/17/708824/> (дата звернення: 09.04.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-53>

THREAT AND WAYS OF LEGAL REGULATION OF TROPHY FIREARMS

ЗАГРОЗА ТА ШЛЯХИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРОФЕЙНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Prykhodko Yu. P.

*PhD in Law, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department
of Criminal Support and Forensic
Examinations, Educational-Scientific
Institute No. 2,
National Academy of Internal Affairs*

Приходько Ю. П.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх
справ*

Didovets Ya. O.

*Forensic Expert
of the Fingerprinting Sector
of the Criminalistics Department,
Chernihiv Scientific Research
Forensic Center
of the Ministry of Internal Affairs
of Ukraine*

Дідовець Я. О.

*судовий експерт сектору
дактилоскопічного обліку відділу
криміналістичних видів досліджень
Чернігівського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру
МВС України*

З початком збройної агресії росії проти України в 2014 році і після повномасштабного вторгнення в 2022 році проблема поширення трофейної зброї набула актуальності в нашій країні. В результаті бойових дій збільшилася кількість незареєстрованої зброї в цивільного населення, відкрилися нові шляхи отримання зброї, зросла загроза особистій безпеці. Крім того, виникла потреба в особистому захисті, яку можна задовольнити отримавши зброю незаконним шляхом. Отож, сьогодні важливим є питання контролю за обігом зброї здобутої або захопленої під час бойових дій.

Поліцейські майже кожен день повідомляють про випадки виявлення незаконної зброї. Так, нещодавно управління карного роз-